

سیر تحول خط و خوشنویسی در ایران با تاکید بر دوره اسلامی

صالح امین پور^۱، کبری منبری^۲

^۱ استادیار گروه تاریخ، دانشگاه پیام نور سقز، سقز، ایران

^۲ کارشناسی ارشد تاریخ ایران دوره اسلامی، دانشگاه پیام نور سقز، سقز، ایران

چکیده

خط قدیمی ترین هنر بشری و نخستین وسیله ارتباطی انسان جهت ثبت و انتقال افکار و آموزه ها بوده است. خط با داشتن ریشه های اساطیری و دینی، در سیر تکاملی خود تا به امروز مراحل مختلفی را از تصویر تا الفبای نمودی طی نموده است. خوشنویسی ورای ویژگیهای خط، توجه به زیبانویسی و هماهنگی میان اجزای خط می باشد که متأثر از فرهنگ، دین و دیگر ویژگیهای هر سرزمین است. خوشنویسی در ادیان مختلف به دلیل عقیده به منشأ الهی خط، دارای قداست خاصی می باشد و خوشنویسی اسلامی نیز به دلیل کتابت کلام الهی از این امر مستثنی نیست. در ایران پس از ورود اسلام و بروز تحولات فرهنگی، خط و خوشنویسی دچار دگرگونی شد و به تدریج طی قرون متمادی از خطوط عربی خطوط جدید متأثر از فرهنگ ایرانی پدیدار شدند. دوران اوج تکامل هنر خوشنویسی را می توان قرون هشتم تا دهم هجری دانست که مهمترین علل آن توجه خاص بزرگان تیموری و صفوی، همگانی شدن و گسترش کاربرد این هنر می باشد. ظهور نرم افزارهای رایانه ای در عصر حاضر گرچه به فراگیر شدن هنر خط و خوشنویسی و ابداع گرایش های جدید کمک کرده است اما می توان گفت در ایجاد حس اصیل خوشنویسی و القای کمالات روحی هنرمند خوشنویس که در قلمش جاری می شود ناتوان است. در این پژوهش سعی شده ضمن بررسی کلی خط و خوشنویسی در ایران پیش و پس از اسلام به معرفی خطوط مهم به ویژه خطوط ایرانی و برخی از خوشنویسان بنام هر دوره پرداخته شود و به پاره ای از عوامل اجتماعی تأثیرگذار نیز اشاره گردد.

واژه های کلیدی: خط، خطاطی، خوشنویسی، خطوط ششگانه، خطوط هفتگانه، ایران، اسلامی.

مطالعات تاریخ و تمدن ایران و اسلام

دوره ۳، شماره ۱، بهار ۱۳۹۷، صفحات ۳۲-۴۵